

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 florini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 7.

Brasiovu 1. Aprile 1874.

Anulu VII.

Sumariu: Anarchi'a si corruptiunea pressei nemtiesci. Press'a magiara. Press'a daco-romana. (Fine.) — Propagarea de ura nationale prin B. Orbán. (Urmare.) — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Exemple de limb'a si terminologi'a militaria. (Urmare.) — Bibliografia.

Anarchi'a si corruptiunea pressei nemtiesci. Press'a magiara. Press'a daco-romana.

(Fine.)

Póte fi vorb'a la daco-romani despre corruptiunea pressei loru prin vreunulu dein factorii finantari séu gubernementali susu enumerati? Acela care ar sustienca si afirma una infamia cá acésta, ar si lua obligatiunea asupra'si, de a produce pentru fia-care diariu incriminatu probe juridice convingatórie, éra celu ce nu produce probe, si totusi flecaresce, acela este unu calumniatoriu dominatu de diabolic'a passiuone de a innegrí renumele bunu alu altuia si a'lu nullifica in opiniunea publica, ce suferé a fi sedusa si adessea pacalita prin calumniatori si spioni. Dara cine se si simtia necesitatea de a se adresa in tempurile nóstre la vreunu diariu romanescu, fia acela ori-care, chiaru si dein capital'a Bucuresci, pentru cá se'i recomande pe consortiulu de actionari, cutare inprumutu de statu, cutare comerciu transmarrinu, cale ferata si altele cá acestea, candu tóta lumea scie, cá daco-romanii inca n'au de locu bursa, cá ei nu jóca la nici-una dein bursele europene, si in fine, cá nici-unu finantariu, bursariu, speculantu dein tierile europene, nu citeste nici unu diariu romanescu, ba nici nu scie déca existu séu nu, la dacoromani diarie. Dara chiaru guberniele si diplomatii straini, au pusu si mai punu pâna in dio'a de astadi asiá de pucinu pondu pe diaristic'a dacoromaniloru, in càtu mituirea ei cu bani o aru tienea de adevérata risipa, de aruncarea baniloru pe feréstra, fóra nici-unu scopu. Fia-care ministru de externe séu de interne si fia-care diplomatu póte se afle dela directiunile respective ale posteloru, la ori-ce tempu, numerulu abonatiloru fia-carui diariu politicu romanescu, cumu si dupa adrese, classile de ómeni carii le citesecu. Voru afla unu singuru diariu romanescu politicu cu 1500 pâna la 2000 de abonati, de ací incolo tóte celelalte au dela câte 400 pâna celu multu 1200. Apoi ministrii si diplomatii despretiuescu asemenea saracii de diarie, pe care cei potenti ai luméi si plutocratii nu le citesecu, precumu nu citesecu nici pe cele magiare, polonesci, grecesci, croatice, boheme, ba nici pe cele rusesci si turcesci. Asia dara chiaru

candu s'ar afla vreunu daco-romanu, carele se voliéscá a'si vende pén'a sa la vreunu finantariu, séu la vreunu diplomatu, ori ministru strainu, nu'i dá nimeni nimicu pe ea, cá nu 'i póte fi de nici unu folosu. La noi inca nici nu existe acea specie de opiniune publica, desvoltata, luminata, intensa preste sute de mii si milióne de locitori carii, dupa informatiunile ce li s'aru da prin pressa, se fia in stare de a'si formula ei insii vreo programa, si de a'si manifesta voli'a loru determinata. Chiaru publiculu magiaru care 'si tieue nasulu asia susu, in asemenea casuri devene jocaríá in manile prefectiloru, viceprefectiloru (vicespani), a subprefectiloru, séu cumu le dicu ei, cu terminu fórté caracteristicu, szolgabiró, adeca jude alu sierbiloru.

Asia dara, ori-cine ar vorbí despre corruptiunea pressei romanesci cu mii si dieci de mii, in sensulu indigitatu de c. Lonyai, séu cá 'iar placea se se faca de risu inaintea ómeniloru pricepetori, séu cá ar fi unu calumniatoriu miserabile.

Déca inse corruptiunea immoralé si tradatória nu incapé, cu atátu mai multu ne este permissu a vorbí despre subventiunile diarielor nóstre, si credemu cá este necesariu a sta pucintelu la expressiunea acésta, pentru cá se ne intielegemu in termini si in definitiunea loru.

Diece patrioti, séu si una suta de membrii ai cutarei partite, se aduna la unu locu si se intréba unii pe altii:

Suntemu noi toti de aceleasi opiuni in materi'a, in cestiunea cutare?

Responsu unanimu: Suntemu.

Dara cumu se le manifestamu la lumé si se ne castigamu adherenti?

Responsu: Prin publicitate; se fundamu unu diariu, care se éssa de (atâtea) ori pe septemana.

— Càtu va costa?

— Atâtea mii, séu dieci de mii pe anu.

— Nu vomu avea atáti abonati, pentru cá se copere tóte spesele, vomu remanea in deficitu.

— Acelu deficitu ilu vomu coperí prin subventiune, pe care o vomu scóte dein pungile nóstre in cutare proportiune.

— Fórté bene; dara ne lipsescu redactorii si colaboratorii.

— Vomu cauta totu dein partit'a nóstra, ómeni cu instructiune de ajunsu; ageri de péna si determinati a suferi alaturea cu noi pentru caus'a nóstra; ii vomu remunera bene, pentru cá se nu le lipsésca nimicu, se se póta devota numai acestei cause. —

Séu, se aduna una alta céta de patrioti si isi diu: „Poporul care vorbesce limb'a nóstra, este persecutatu, inpilatu si caluminatu dein ura nationale, dein egoismu, de frica, cá nu cumuva se se desvólte, cultivate si se ajunga la libertate. Dati se adunamu unu fondu mare de bani, dein alu carui venitu una parte se o dedicamu pentru unu diariu nationale in sensulu celu mai nobile alu cuventului. Li vomu da subventiune pe atàta, pre càtu nu se va ajunge cu venitul dela abonati, alu caroru numeru va cresce fórté incetu, pentrucà acestu poporu a fostu si mai este inca tienutu intru nescientia, dein care causa elu inca nu simte necesitatea lecturii; intunecatu si tempitu prin lantiurile sierbitutei, elu nu a invetiatu a medita despre sórtea sa cea miserabile, la care au ajunsu. Asia dara, pàna se spargemu prin acestu intunerecu egipténu, pàna se incaldiesci atàtea milióne de ánime, alu caroru pulsu bate asia incetu si este atàtu de rece, vomu sacrificu, dandu subventiune, inse numai la parere dein pungile nóstre, pentrucà déca ne vomu intreba mai de aprópe in conscientia, apoi la celi mai multi deintre noi, ceea ce avemu in bunuri materiali, ne vene in pungi dein sudórea poporului, de si nu totu-deauna immediatu, ci prin canale diverse.“

Altii érași s'au convorbitu si au fundatu diarie politice de colóre confessionale, totu cu subventiune, ce li se dà dela archierei si dela alti membrii ai clerului.

Ceea ce facu partitele politice, nationali, confessionali, imita si guberniale, mai alesu cele constitutionali si parlamentarie, adeca de a funda diarie subventionate, care se sustiena si se apere, nu atàtu pe guberniu, càtu mai virtosu doctrinele si opiniunile politice ale maioritatiei parlamentarie, dein care a emanatu guberniulu. Toti politicii cei mai luminati au recunoscutu ministerieloru dreptulu acesta, carele nu este decàtu unu dreptu de reciprocitate intre diversele partite ale unui statu. Ceea ce au disputatu politicii, a fostu numai dreptulu, pe care 'si arróga maioritatile de a'si vota pentru se-ne pe fia-care anu asia numite fonduri de dispositiune dein thesaurulu publicu alu statului, de unde apoi se dau subventiuni diarielor gubernementali. Ací s'a disu maioritatiloru: Spre scopulu acesta nimicu dein veniturile statului; ci déca ve place se aveti organe proprie de publicitate, asia numite oficióse, dati-le subventiuni dela voi, precumu dau si alte partite dein averea loru.*) Dara acésta disputa inca totu mai

*) Acésta inse nu se póte applica sub nici-unu cuventu la asia numitalu Monitoriu oficiale. Acesta este si remane organu mai multu alu statului decàtu alu guberniului; in elu se

decurge in tóta Europ'ia, noi inse trecemu preste ea la locul acesta. Pentru noi se fia de ajunsu a constata, cá subventiunile de bani care se dau mai multor diarie prin cei ce voliescu a le sustiené in interesulu loru, nu coprendu in se-nesi nimicu immoral, ba dein contra, obvenu adesea casuri, in care subventiunea se dà cu scopu de a salya chiaru doctrine morali, unde ea semnifica totu atàta, cá si cumu ai infientia dein banii tei scóla, baserica, asila de nascere, spitale, orfanotrofie etc., póte si inmitu mai multa, in casuri candu se lucra pentru salvarea unui poporu aservitu, pentru scaparea tieriei de subjugare straina, pentru evitarea de belluri civili, asiadiarea libertatiloru publice pe temelii solide si durabili.

In acestu sensu mai multe diarie romanesce politice au trasu si unele mai tragu pàna in dio'a de astadi subventiuni, pe care numai reutatea séu stupiditatea le va judeca de immorali. Precumu la magari, asia si la romani, sunt pucine acelea diarie politice si in genere folie periodice, care se fia in stare de a se sustiené numai dein veniturile câte le intra dela abonati. Nu subventiunile, ci cu totulu altele sunt pedecele, cu care lupta diaristic'a romana, si morburile, de care suferu ea.

Pentru cá unu diariu se póta fi sustienutu numai cu spesele care intra dein banii de prenumeratione, se ceru câteva conditiuni, pe care nu este prea usioru a le impliní. Asia intre altele se presupune, cá intreprindietorii, redactorii, editorii cunosc perfectu, atàtu facultatile materiali, càtu si pe cele spiritali, séu adeca gradulu culturai publicului, càtra care voliescu a se adresa. Càtra unu publicu ce abia acumu invétia a cití, este cineva càtu se póte de crutiatoriu, nu alérge câte unu miliariu de locu inaintea lui, déca nu vrea cá publiculu se'lu pérda dein vedere. Redactiunea canta cá se afle totu-deauna lipsele cele mai neamanabili ale lectoriloru sei. Cestiuni politice mari nu le tractédia cá cunoscute, ci dein contra, ea presupune, cá partea cea mai mare a lectoriloru sei aude acumu antai'a óra despre asemenea lucruri. Cu diarie séu inemice, séu tradatórie, séu si numai torturate de mancarimea de a se certa, nu'si prea face de lucru, dara vetamarea de honóre personale si cu atàtu mai multu nationale, nu o suferu cu nici-unu pretiu dein lume, in asemenea casuri dà publicului seu exemplu de modulu cumu se castiga satisfactiune.

Limb'a in care se scrie diariulu seu, este totu-deauna alésa, demna, si totusi curgatória usioru, constructiuni netede, període mai multu simple, nu incurcate cu incise dese; mai in scurtu, dein diariu dispare acea limba scrisa cá de claca, cá in bajocura,

continua óresi-cumu Annalile tieriei. Monitoriulu oficiale trebue se se publice in tóte ingregiarurile pe spesele statului, si inca sub una redactiune, care se scia sustiené demnitatea statului, a poporului, a regimului (capulu statului) si a guberniului (ministeriulu).

cá si cumu ar traduce scolarii tertiani ori quartani dein vreunu classicu latinu, pe care'lu intielegu abia pe diumetate, ceea ce se intempla mai alesu in casuri, candu redactorii si colaboratorii sunt distrasi in alte moduri, prin functiuni si diverse vocatiuni ale vietiei. Asia una parte considerabile a labórei remane pe sufletulu unoru junisiori. Acésta nu merge. Minerv'a este severa in disciplin'a sa, ea nu suferé diversiuini de ácestea, ci le pedepseste aspru, intr'unu modu séu in altulu. Unu diariu carele vrea se fia bunu in adeveru, de va esí numai de 2 ori pe septemana si numai cu textu càtu au de ex. diariile romanesci dein Pesteá, séu Romanulu dein Bucuresci, cere dela redactoriu sacrificiu de cea mai mare parte a tempului seu. Redactiunea perde tempu si mai multu in casuri, candu mai are a face cu articlii si correspondentie scrise in limba si stilu atátu de miserabile, in càtu séu este necessitatu a'si perde órele scumpe citindu-le numai pentru cá se le arunce apoi in cosiu lu cu maculature, séu déca afla in ele simbare, se le dea unu altu vestmentu, adeca se le scria densulu de nou.

Una dein conditiunile cardinali pentru existenti'a si in florirea unui diariu liberu, independente, este pretotindeni, inca si sub absolutismu, independenti'a personale a redactoriului séu redactoriloru. Este imposibile, cá de ex. unu functionariu care 'si trage salariulu seu dela statu, càtra care este legatu si cu juramentu, se redacte intru tóta libertatea nnu diariu independente. Totu asia nu se póte, cá de ex. unu professoru dela institutetele de invetiamentu ale statulu se se misce in calitatea sa de redactoriu alu unui diariu liberu, dupa cumu ar volí elu, séu-mai bene, precumu aru cere interesele vitali ale publiculu pentru care scrie. Nici chiaru professorii dela scótele confessionali nu potu corespunde vocatiunei unui redactoriu independente; celu pucinu, aici in Transilvani'a si in Ungari'a fórté anevoia. Se punemu cá acelu professoriu pentru persón'a sa nu e nici-decumu bigottu, ci dein contra, omu care stà la inaltimea unde stau alti barbati de eruditiune européna; lui inse in positiunea sa nu'i este permisu, necumu se faca opositiune, dara nici macaru se fia tolerante. Avemu summe de exemple in materi'a acésta. Existe porunci archieresce, prin care professoriloru si docentiloru se interdice strinsu chiaru corespondenti'a cu vreunu diariu, si cu atátu mai virtosu cu diarie ce nu placu prea santiéi sale. In Novembre 1852 s'a interdisu repausatulu Gavriilu Munteanu colaborarea la Gazet'a Transilvaniei cá dein chiaru seninu, si bietulu, carele inca fusese spoliatu in an. 1849 de avere (preste 3 mii florini m. c.) in Sibíia, a trebuitu se renuntie totu-odata la modestulu honorariu ce tragea cá colaborariu. In Augustu 1873 professoriloru si directoriloru dela scótele romano-catholice dein Transilvani'a li s'a pusu alternativ'a cathogorica, cá aceia carii lucra la diarie, séu se incete la momentu, séu se'si dea dimissiunea dein professura. Unulu dein-

tre professorii dela gimnasiulu rom. catholicu dein Brasiovu, care luase asupra'si redactiunea diarinului „Nemere,” a fostu dimissu dein functiunea sa. Unde póte fi intre asemenea conjuncturi vorba de independentia! Chiaru si protestantii sunt in acestu punctu destulu de intoleranti.

Ce e dreptu, inspectorii supremi ai scóteloru confessionali au aci unu cuventu alu evangheliei: Nimeni nu póte sierbí in acelasu tempu la duoi domni. Explicatiunile ulterióre inca nu lipsescu. Diversele specialitati de scientia ceru in secolulu nostru studiu intensu, inaintare cu tempulu; órele de prelectiuni sunt fatigatórie; conferentiele, correcturele labórei scripturistice a teneriloru sunt éراسi fatigante rapitórie de multe óre ale dilei; unde mai remane unui professoriu tempu, de a se ocupa si cu cestiuni politice de ale dilei, nu cá dilettantu, ci cá de professiune; pentru cá in dilele nóstre nu este permisu la nimeni pe lume, a tracta cestiuni politice, adessea de viétiá de mórté, numai cá policastrii de cafenele si de berarii; politic'a nu este musica de strate, ci este scienti'a cea mai grea dein tóte scientiele, care confisca cumu amu dice, pentru se-nesi, tóte poterile mentei si ale spiritulu.

Inspectorii supremi mai adaogu inca si argumentulu atensu mai susu, mai alesu déca aceia sunt si prelati. Ei adeca pretendu, cá unu diariu politicu redactatu de professori subordinati loru. se stea intre tóte inpregiurarile in modu exclusivu la porunca, la servitiu, pentru confessiunea propria, si se lovésca in altele, precumu vedemu in adeveru, cá se mai intempla ici colea. Unu diariu inse, care nu voliesce se ia indesiertu titulu de diariu politicu, independente, nici cá se póte cugeta, déca redactiunea lui nu va fi emancipata dein capulu loculu, perfectu si pentru totu-deauna, de ori-ce influentia a rivalitatiloru si cumu dicu francii, a velleitatiloru confessionali. Nicairi procedur'a strinsu obiectiva nu este asia necessaria cá pe terrenulu acesta. De aci incolo, cei cu musc'a pe nasu ori pe caciula, védiá cu cine'si voru inpartí certele; dara diariulu politicu si independente se nu le deschida terrenu de cérta nici pe unu minutu.

Unu diaristu si anume redactoriulu unui diariu politicu trebuie se fia independente inca si dein alte puncte de vedere, care sunt: Vocatiunea simtita in peptu, séu cumu aru dice poetii, Vena politica, fóra care nu face nimicu, ci strica totu; apoi acea vocatiune ajutata in totu tempulu atátu cu scientie theoretice si anume juridice, de statu, de economi'a politica si nationale, historice si geographice dein toti seculii, càtu si cu experientia intensa, adunata dein tieri mai multe si dein tóte classile societatiei omenesci; cunoscentia de ajunsu celu pucinu de patru pàna in cinci limbi; in fine, patientia de feru, precumu nu se mai cere la nici-una dein vocatiunile

omenesci, nici chiaru la cea militaria.*) Mai este inca de doritu, cá unu diaristu se fia servitu càtiva ani la statu, séu la vreunu municipiu, ori se fia fostu advocatu séu notariu publicu, pentru cá se aiba cu noscintie practice, inca si dein ramurile cele mai pro-saice ale vietiei omenesci. Mai in scurtu, s'au trecutu acelea tempuri, candu natiunea nóstra isi luá pe diaristii sei deintre dascalii dela s. Sava, deintre clericii dela Blasiu si mai tardú dela Oradea, Aradu, Sibiiu. Acésta s'a intemplatu in tempuri de lipsa extrema; in conditiuni de servitute barbara, sub care gemea natiunea, pre candu se cerea, cá cineva, fia ori-cine, ori de unde, se fia sacrificatu totului, se fia infiptu pe cruce. Altele sunt astadi lipsele natiunei nóstre si altu venitoriu o astépta. Dara apoi si natiunea se'si remuneredie cu totul altu-mentrea pe publicistii sei, de cumu 'ia remuneratu ea pàna a-cuma. —

Propagarea de ura nationale prin B. Orbán.

(Urmare.)

In adeveru cà acestu planu secuiescu ar fi minunatu, déca elu nu ar fi atátu de nebunescu si desperatu.

In càtu pentru cei 9500 romani dela Brasiovu, se scia Orbán, cà dandu'i mai alesu de bulgari, nu le-a facutu vreunu complimentu, cu care se'i castige in favórea secuiloru, si infratirea la care aspira elu, se póte preface usioru in fumu si cétia. Precumu in acestu imperiu, asia si in Romani'a si in Turci'a européna, popórale conlocuitórie séu invecinate de atáti seculi, si-au formatu de multu opiniunile loru unele despre altele. Asia, precumu de ex. in Transilvani'a secuii trecu chiaru in ochii magiariloru de poporulu celu mai batutu la capu, séu pe limb'a de totu prosaica, de celu mai prostu, mai naucu, de unde a venitu epithetele de „buta székely, gobé,” intocma si in Romani'a bulgarii trecu de ómenii cei mai grei de capu, carii pricepu lucrurile fórté anevoia si committu multime de fapte, de care committea odenióra abderitii dein Abdera, svabii dein Germani'a, adeca facu lucruri totu pe dosu, de a indaratele. De aici multimea de anecdote curióse despre bulgari, intocma cá si sutele de anecdote bajocuritórie, care se afla la magiari despre secu. In Romani'a cerculédia si una sententia camu grosolana, dara nu avemu ce'i face; ea este acilea, suna asia: Greculu este mai desteptu cá toti: romanulu e mai prostu decâtu greculu; bulgarulu e mai prostu si decâtu romanulu. Alta varianta: Greculu póte insiela pe ori-cine; romanulu póte insiela numai pe bulgaru.

*) Ego nec studium sine divite vena, nec rude quid prosit ingenium video. Alterius sic altera poscit opem res et conjurat amice. . . Se póte dice cu Horatiu despre politici, intocma precumu a disu elu despre adevératii poeti.

Una differentia essentiala s'a formatu in opiniunea popóraloru despre secu. si bulgari. Secu.ii trecu de ómeni crunti, setosi de sange, resbunatori, rapitori si fórté brutali. Bulgarii dein contra, sunt recunoscuti de ómeni laboriosi, iubitori de pace si incungiuratori de certe, de alta parte inse inchisi in se-ne; fórté preputitori, camu asia, cumu sunt sasii si multi romani locuitori in aceeași comuna cu sasii, carii adeca vedu in totu omulu càte unu insielatorin nascutu si crescutu, dein care cauza adevérata amicitia la ei este neauditu de rara, in càtu chiaru cuventului amicu séu prietenu, se dà unu intielesu recunoscutu la alté popóra.

Dein tóte acestea se vede curatu, cà methodulu lui Orbán et Comp. de a face propaganda nationale printre romani, este dein cele mai nefericite, este abderiticu, séu adeca secuiescu. Numai unu abderitu si numai unu secu.ii póte vorbi asia: Mei boiloru, magariloru, cailoru, lipsiti de facultatile omenesci, veniti incóce, cá se facemu noi ómeni dein voi, si se ne infratimu cu voi.

Este prea aprópe de mentea omului, cà Orbán prin infratire intielege incalecare cá pe cai, si injugare cá a boiloru; dara tocma elu trebuea se scia nesmentitu, cà sub acestea conditiuni inca si umbr'a de infratire este absolutu impossibilu.

Se trecemu inainte.

La pag. 31 voliendu a descrie inceputulu bellului civile dein an. 1848 si vorbindu despre armare, incurca érași multime de neadeveruri, intre care este si acela, cà romanii in acea epoca nu aru fi inpumnatu armele dein propriulu loru indemnu, ci numai irritati si fanatisati de sasi. Nimicu pe lume mai falsu decâtu acésta presupunere. Tocma dein contra, sasii dein Brasiovu au portatu cocarda tricolora ungrésca pàna càtra Augustu, adeca pàna ce au vedutu cà secu.ii totu nu'i voru crutia, ori-càtu li se voru caciuli loru sasii. Atunci apoi au apucatu si ei flamur'a négra-galbina si pe cea nationale a loru rosiia-veneta. Deintre romanii brasioveni numai vreo patru insi seraci de mente, au adusu dela Clusiu cocarde unguresci, pe care le cumparara cu ocașiunea proclamarei de Uniune séu mórte; mai tardú inse au trebuitu se le arunce.

Totu la pag. 31 Orbán numesce de nou pe romani, „poporu selbatecu (félmiveletlen és vad oláh-ság).“

La pag. 125: „Romanimea retienuta dela predatiuni si omoruri, nu si-a potutu reinfrena instinctulu de selbatacia firésca (természetes vad ösztönét).

Amu dis'o de multe-ori in viéti'a nóstra, cà se ferésca Ddieu pe romani, cá se'si schimbe vreodata, chiaru acésta asia numita „selbatecia“ actuale a loru, necumu cu „civilisatiunea“ secuiesca séu cu cea de pe pusteles Ungariei, adeca cu cea mai selbatica si barbara, dara nici chiaru cu civilisatiunea magiariloru de pe la orasiel curatu magiare, cà-ci acésta ar fi adevérat'a nóstra perire. Cu càtu unu romanu

sbea, cá se dicemu asia, mai multa dein natur'a un-gurésca asiatica in caracterulu seu, cu atátu elu de-vene mai antipathicu, mai nesuferitu si chiaru de-compatimitu in ochii popóraloru europene, éra mai alesu la cele latine. Cautati de ex. numai la studentii de nationalitate romanésca, carii au avutu nefericirea de a invetia dein copilaria totu la scóle curatu ma-giare; scóte-ti'i pe acestia mai departe in Europ'a si observati portarile loru. Vedeti si pe acei romani perduti, carii sunt condamnati de alu loru destinu, cá se traiésca pe la curtile boieriloru unguresci, cá ciocoi, cumu le dicu in Romani'a, cá ciorogari, pre-cumu ii numesce poporulu nostru in Transilvani'a. Acea limba grósa si pronuntiare lata, acelea miscari neindemanatece ale corpului, acelea maniere cioplite cá dein secure, acelea expressiuni si injuraturi bru-tali, barbare, obscene, cá si ale tieganiloru laieti, in fine si atheistice — dela cine le-au invetiatu romanii si dela cine le invétia pe fia-care di? Dela magiari mai multu decâtu chiaru dela turci. Acesti consan-geni ai loru inca au expressiuni fórté obscene, nu inse si atheistice; preste acésta, fórté raru vei vedea undeva turcu betivu, candu la magiari beti'a este unu lucru de tóte dilele. Cine nu cunósce betiile studen-tiloru si bachanaliile nemesiloru? In lumea tóta nu s'au mai auditu si nu s'a cititu spurcaciune cá ceea ce o spune Mich. Cserei in chronic'a sa dein tienu-tulu secuiescu Erdővidék, unde unu nemesiu (boieriu) a inviatu la mésa pe boierii dein comunele vecine si le-a fertu cūrechiu (vėrdia) amestecata cu — scárna de omu. Camu asemenea tractase pe la inceputulu acestui seculu unu tiranu cumplitu, anume comitele Beleznay dein Ungari'a, pe unu husariu de nationa-litatea sa, lasandu'i se'si aléga intre mórte si intre acea pedépsa. Vedi asia selbatecía domnule baro-nutiu Orbán. Si inca totu mai aveti fruntea, cá se ne diceti noue selbateci.

Dara fia romanii ori-cátu de selbateci, ei au sant'a dreptate de a trage pentru selbateci'a loru in judecata pe tiranii loru. Candu legile sunt barbare, guberniele stupide, brutali si tirane, precumu au fostu cele mai multe gubernie, sub alu caroru jugu infri-cosiatu au gemutu romanii, atunci a dice unui po-poru cá e barbaru, insémna a condamna pre tirani si legile loru la mórte. Si Orbán nu vede nici ma-caru acestu adeveru luminatu cá sórele? Ba diu ilu vede, ori-candu elu cá secuiu, are placere de a in-jura pe nemti. Romanii, mai virtosu cei dein Tran-silvani'a, au potutu resuffa câte pucinu numai in a-celea casuri rare, candu imperialismulu apucá de a-supra si mai inblandiá in càtu-va prin diplome, re-scripte, decrete, resolutiuni, crudimea legiloru acestei tieri si reinfrená selbateci'a cea asiatica. Atunci apoi se mai aventá si romanii pe calea civilizatiunei; dein nefericire inse, asemenea perióde era fórté scurte. In proportiunea in care inperatii, séu unele evenimente fericite, au usioratu jugulu romaniloru, ei au si apu-catu iute pe calea civilizatiunei, si au facutu progres-

sele cele mai inbucuratórie pentru ei, revoltatórie nu-mai pentru inpilatorii loru. Nici-unu poporu dein acestu imperiu n'au avutu a lupta cu atâtea pedece si cu atáti inemici, cu càti au avutu se dea peptu poporulu romanescu; nici-unulu nu a fostu asia lipsitu si spoliatu de midiulóce materiali cá romanulu, si totusi nici-unu poporu nu a inaintatu in perióde re-lative fórté scurte, asia departe, precumu s'a intem-platu acésta la natiunea nóstra. Causele acestai pro-gressu facutu in mania toturoru obstaculeloru colos-ali sunt érași invederate. Indata dupa grecu, roma-nulu este dotatu cu cele mai frumóse facultati dela natura, elu pricepe, concepe, imita usioru, indata ce scapa de lantiurile fisice si spirituali, in care l'au a-runcatu tiranii si calugarii cu doctrinele loru cele stupide. Preste acésta, traditiunile vechi nationali au strabatutu dein generatiuni in generatiuni in sangele lui, si tu n'ai decâtu se i le inprospetedu, cumu amu dice, se'i speli ochii spiritului, pentru cá se vėdia limpede si se se destepete in elu mandri'a nationale.

Asia dara, se se ridice numai jugulu tiraniei de pre cerbicea romanului, si Orbán nu va mai avea pretestu de a se ocupa de selbateci'a si lips'a de civilizatiune a romanului.

Despre romanii dein Sacele, séu asia numitele Siepte-sate, Orbán vorbesce cu cea mai mare urgía. Dupa-ce descrie unele scene dein bellulu civile dela 184°, si anume despre uciderea popii ungurescu luteranu Georgie Szász, despre in-cursiunile calaretiloru romani dela Brasiovu asupra unguriloru dein Siepte-sate, amestecandu si câteva minciuni dupa datin'a sa, la pag. 126 adaoge atátu in textu, càtu si in noté, cá toti romanii saceleni sunt adunaturi, venetici, refugiatu incóce dein tierile romanesci, de fric'a spoliatiuniloru turcesci si a gu-berniiloru proprie; mai incolo, cá romanii saceleni candu au venitu in Transilvani'a, au fostu unu po-poru de cersietori, carele nu avea nimicu, éra aici s'au ingrasiatu dein unsórea patriei, s'au inavu-titu dein oile pe care le pastorescu ei in muntii un-guriloru saceleni. Ungurii dein Sacele carii inca era iobagi tiraniti (de sasi?) in cursu de seculi, au pri-mitu pe romanii scapati de tirani'a straina cu tóta ospitalitatea; s'au lipsitu pe se-nesi de locurile co-munali si au datu valachiloru locuri de case; mai multu decâtu acésta, ungurii au lucratu pentru ro-mani, si i'au inavutitu pe acestia; cà-ci pre candu ungurimea se incovoia sub jugulu celu greu alu ioba-giei, si aducea patriei sacrificiu de bani si de sange, pàna atunci vlachii dein Siepte-sate se bucurara de libertate, si pe langa platirea unei arende mici, au potutu se'si face case pe locuri comunali intru tóta libertatea; preste acésta vlachii s'au subtrasu totu-deauna dela servitiulu militariu asia, in càtu compe-tenti'a loru de recruti o dau si pàna in dio'a de a-stadi ungurii.*)

*) Ezek (a magyarok) szintén századokon át sanyargatot

Pe aceeași pagina Orbán afla, că în sér'a de Craciunulu ungurescu dein a. 1848 romanii calareți inpinsi de sasi aru fi calcatu Sacelele, unde aru fi omoritu fôra diversitatea sexului si a etatiei, în Baci'a 17, în Turchesiu 10, în Cernatu 11, în Satulungu 7, în Tarlungeni 6, în Purcareți 1; aru fi datu focu la câteva locuri, éra anume comun'a Tarlungeni ar fi arsu de totu. Intr'o nota se adaoge minciun'a, că sasii dein Brasiovu aru fi promissu vlachiloru dein Sacele, că déca acestia voru extermina pe toti ungurii ciangai, ei, sasii, voru da romaniloru de mosiia tôte averile immobili ale celora*).

La pag. 131 Orbán isi propune a vorbi despre originea romaniloru dein 10 sate, mai adaoge adeca la celea siepte, inca si Crisb'a, Apati'a si Noulu. Orbán tiene asia, că dupa-ce romanii în sec. alu 15-lea fusesera goniti si exterminati dein districtulu Brasiovlui, apoi nici nu au mai fostu alti romani pe aici, pâna pe la 1680. pre candu câteva famili romanesci venite de preste munti, aru fi cerutu dela magistratulu Brasiovlui concessiune, că se se póta asiedia cu locuinti'a în Turchesiu si în Satulungu, pe asia numit'a Pasiste; si se 'si edifice câte una capela de lemn. Dupa aceea în 1755 li s'ar fi datu gratia, că totu în Turchesiu se'si faca baserica pe temelii de pétra; dara fiendu-că romanii au cutediatu se si ingradésca curtea basericei, magistratulu a exmissu pe inspectoru si pe asia numitulú funogiu, că se le derime ingraditura. Cu tôte acestea, valachii au astadi numai în Sacele noue baserice de pétra, dein causa că ei dein câteva sutisióre de familii, care se aflá în acelea comune la 1680; au ajunsu la unu numeru de 12,652 în 10 comune, alaturea cu 14,853 de unguri ciangai.

De ací înainte Orbán apucandu se érași de ciangaii sei afla, că poporu bunu, desteptu, laboriosu, religiosu si morale, omenosu, iubitoriu de civilizatiune, abia mai póte fi altulu; de aceea ii lauda în sute de variatiuni, éra mai virtosu cu femeile loru

este indestulatu de minune. Se întórce apoi del pag. 142 érași asupra romaniloru dein Sacele si încerca ale descrie portulu, caracterulu, ocupatiunile (professiunea) si datinele. Érași dein acestu capitlu câteva liniamente, si apoi se inchiaiemu, pentru că se mai lasamu de lucru literatiloru esiti dein Sacele si dein Brasiovu.

Orbán însémna despre romanii saceleni unelu cá acestea:

Portulu femeiloru romane dein Sacele semene cu alu femeiloru delea Brasiovu dein suburbea Schiai Orbán afla că acelu portu este frumosu, bogatu, de gustu, pittorescu, cochettu, ii bate inse tare la ochi, că de ce se semene cu celu dein Schiai, candu romanii si romancelu dein acea suburbe, dupa elu, nu sunt romani si romance, ci sunt bulgari si bulgarce, numai valachisate. Lui ii place de stergariu, pe care'lu numesce tirgáru, de scurteica, de rochi'a incetita, de bráne, de salbe si de fisionomiile cele regulate ale femeiloru, afla inse că femeile si chiaru fetele de romanu dein Sacele s'aru spoí si rumeni (sulemeni), de unde ar urma, că inbetranescu curendu si că li se strica dentii.*)

Portulu barbatiloru romani ilu descrie asia, precumu ilu vedemu si noi prefacutu tare cá de treidieci de ani încóce; Orbán inse afla, că e lucru barbaru a se rade pe capu cá turcii, si nu'i place aristocratulu secuiescu, că portulu principaliloru diferé de alu sierbiloru (pastoriloru) numai în calitate, nu si în forma. Elu crede, că în Sacele sunt mai multi economi de oi, carii possu avere de sute de mii, dara nu se sciu folosi de ea, pentrucă sunt necultivati, semiselbateci. Orbán spera, că acésta barbaria dein Sacele se va mai micșiora, pentrucă acumu aru avea si romanii una scóla cu siese docenti în Satulungu. De acésta inse'i páre fôrte reu, pentrucă în aceea romanii nu invétia nimicu unguresce, ci numai romanesce si nemtiesce.

Orbán mai afla despre romanii dein Sacele, că aceia sunt retrasi, misteriosi (dosnici), petrinsi de spiritulu speculantiloru, egoisti, alergatori passionati dupa specule si castiguri, dein care causa ei nu au idea despre ceea ce se dice amicitia (prietinia, barátság), nu cunoscu ce însémna a face bine, nu se interesédia de suferintiele altora, éra a intende cuiva vreunu ajutoriu, este lucru necunoscutu la saceleni. Scopulu loru principale este, a se inavuti cu orice pretiu, éra dupace au ajunsu la stari mari, atunci nesciendu ce se faca cu ele, stau se móra de uritu. Crescuti în selbatecia pe munti, între vite, si alaturea cu canii dela turma, n'au idea de civilizatiune, de

és zsarolt jobbágyok voltak és oly testvérek (??), kik őket az idegen zsarnokság elől menekülőket maguk közé vendégszeretőleg befogadták . . . sőt ennél többet tettek, mert önmegszorítással falujokban telephelyet adtak nekik, s mi több, az ő jólétükért dolgozva őket felgazdagították; . . . e mellett kivonták mindig magukat a katonáskodás terhe alól: „illetéküket mindenkör, még mostis a magyarok állítván ki.“ (Éra in nota): „A hétfalusi oláhok mind jövevények, kik a dunafejedelemségekből a törökök és saját kormányuk zsarolása elől menekültek ide; minden nélkül koldus nép volt az, mely a haza zsiuján hizott meg, s a hétfalusi havasokon legeltetett nyájából gazdagodott fel.

*) A hétfalusi oláhok Brassóban azzal voltak biztatva, hogy ha a hétfalusi magyarságot ki irtják, fekvőségeiket ők fogják örökölni. Acésta minciuna este cu atátu mai impertinente, cu câtu scimu cu totii, că pâna în an. 1848 toema ungurii ciangai stá în gratia mare la familielu patriciane dein Brasiovu si toema dein contra romanii. Ciangaii nu facea nici unu servitiu iobagescu, ci platea si ei cá si romanii, una taxa fôrte usióra, în recognitionem dominii, cumu se dicea pe la noi, dá diecimele, cá si alti locuitori, si lemne; dara robota nu facea nici o di. Brasiovlulu nu'i potea scóte de pre locuri.

*) Tocma la Sacelene vedi denti frumosi. În Brasiovu suferu tóta populatiunea de dorerile si de stricarea dentiloru, dein causa mai virtosu, că ap'a de beutu este fôrte varósa, care ataca nu numai smaltulu dentiloru, ci chiaru si cristalulu. Acésta e caus'a principale a stricarei dentiloru. Celelalte cause sunt comune cu ale altora: mancari ferbenti, grasime multa, necuratirea, si la unele femei, saricic'a, sulimanulu afurisitu.

bun'a cuvenintia in societate, si deca essu intre ómeni, se simtu cu totulu straini. Selbategi cumu sunt, si egoisti, se batu cá orbii intre se-ne; dara de ciangai nu cutédia a se incaiera, pentrucá acestia totu-deauna'i batu. Romanii dein Sacele fugu de servitiulu ostasiescu, ceea ce se ia de proba, cá ei sunt poltroni, fricosi, fetiori de ai lui Pléca-fuga. Parentii loru platescu grosu la inspectoru si altoru domni dein Brasiovu, inpingu si inolédia in loculu loru tiegani si cáti toti strengari si mai virtosu pe fetiorii de cianga. De aici apoi Orbán inchiaie, cá romanii se inmultiescu preste mesura, éra ciangaii se inpu-cinédia, si economi'a loru sufere. Romanii in ochii lui n'au idea nici de ceea ce se dice patria, éra pre cátu aru si avea vre-o idea de patria, o cauta pe airea. Adeca acestu barbaru pune pe daco-romani aprópe in cathegori'a tieganiloru, candu le trasnesce in facia, cá ei n'au idea de patria.

(Va urma.)

Colecțiune de diplome

d'in diplomatiariulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romani (valachi).

(Urmare.)

1507. Supl. C. D. T. V. p. 345.

Regele Uladislau scrie cátra sasi, cá dupace in Transilvania s'au inmultitu facatorii de rele preste mesura, elu vediú necesitatea de a tramite pe unulu de intre functionarii curtiei sale, anume Andreiu Candresiu, cá comisariu plenipotenté si autorisatu de a prende si a pedepsi pe facatorii de rele, ori in ce locu si tienutu ii va afla*).

*) Acilea, cá si la a. 1506, repausatulu Ios. Kemény in notele sale latinesci are pasiunea de a intelege sub cuventulu „Malefactores“ totu numai pe romani, adeca romanu si talchariu la elu, cá si la alti cátiva scriptori, sinonimu. Vedi tu, ce facel superstitiunea politica si nationale. Tocma in acea epoca, adeca, pe la finea vécului alu 15 lea si inceputulu celui de alu 16 lea, Europ'a intréga furmicá de multimea banditiloru; multi regi si alti domnitori avea parti de trupe compuse numai dein talchari si asasini; locuintiele nobililoru se nunea castelle de banditi (Raubschlösser); éra ei insii cavaleri banditi (Raubritter); multime de famillii aristocratice suntu descendentele acelu talchari. Ungari'a era pe atunci, cá totudeauna, plina de talchari. In cátu pentru Transilvani'a, apoi decisiunile dietei dela Segisióra dein a. 1506 nicári nu specifica si nu sustienu, cá romanii si numai romanii aru fi „Malefactores“, dein contra, spunu limpede, cá cele trei natiuni privilegiate, adeca aristocrati'a, secuii (primatii loru) si sasi, se persecutá si spoliá unii pe altii talcharesce. Radulu V. pune sasiloru intre alte conditiuni, cá acestia se nu mai intre in tíer'a romanésca cu scopu de a predá (spoliá, jafui) alaturea cu alti inemici ai tíerei. Mai la vale vomu vedea unu altu documentu, in care Uladislau apara pe comunele incorporate la districtulu Bistritiei de inipilarile si hotiile sasiloru dein Bistritia. Despre Stefanu Bathori voda s'a observatu mai in susu, cá acela fusese unulu deintre banditii cei mai periculosi, cumu si tiranu setosu de sange. care dicea, cá „trebuie se aiba câte duoe capete toti aceia, carii voru cutedia se se planga asupra lui la regele, pentru cá deca ilu va talia pe unulu, se'i remana celalaltu. Trupele lui se sustienea numai dein spoliatiuni. Secuii in 1506, pucinu inainte de revolutiune, au omoritu pe cátiva commissari

Budae in festo B. Elisabethae Viduae. Uladislai Regis literae ad saxones, quibus indicat se, cum in Transilvania tanta invaluerit malefactorum frequentia, ut nemo jam satis tutus degere possit, aulicum curiae suae Andream Kenderesy cum plena perquirendorum in quorumcunque bonis, et puniendorum malefactorum**) potestate in Transilvaniam misisse.

Ex authographo innuit Eder in Felmer p. 262.

Mandatum Uladislai Regis

ad universos saxones, ne a populis Bistriciensibus praeter Taxam Regiam, aliam extorquere audeant:

1508. Supl. C. D. T. V. p. 351—352.

Mandatu regelui Uladislau tramisu cátra tóte jurisdictiunile sasesci, prin care'i infrunta pentru inipilarile si exactiunile ce facea sasi in comunele cele rupte dein comitate si incorporate la jurisdictiunile sasesci. Regele aduce aici mai de aprópe cá de exemplu pe comunele incorporate la districtulu Bistritiei, pe care sasi le cerusera dein comitate, pentrucá se se ajute cu ele la platirea impositeloru regesci; dara sasi dein Bistritia storcea dela locuitorii acelu comune atáta cátu le placea loru, nepasandu-le nimicu de regulamentulu datu loru in acésta afacere finantiale de regele Mateiu; locuitorii asupriti alergara la regele Uladislau, dara pe sasi dein Bistritia nu'i dorú capulu de poruncile acestuia. Cei asupriti mersera de nou la Uladislau, carele erasi interdise sasiloru spolatiunile si exactiunile hotiesci si'i obligá, cá se se tiena strinsu de usulu vechiu.

Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae et Bohemiae etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis magistris Civium, ac Juratis senioribus, ceterisque Civibus septem et duarum sedium saxonicalium saxonibus, ac Brassoviensibus, Bistriciensibus et terrae Barcza salutem et gratiam! Cum his superioribus diebus ex declaratione, et supplicatione nonnullorum fidelium nostrorum pro parte populorum nostrorum in pertinentia Civitatis nostrae Bistriciensis commorantium intellexissemus, Ipsos populos non juxta veterem limitationem consuetudinemque ipsis per serenissimum quondam Dnum Mathiam Regem praedecessorem scilicet nostrum felicis reminiscitiae ob penuriam et paupertatem eorum factam, et statutam per vos in medium vestri, tempore exactionis quarumcunque taxarum nobis administrandarum, sed ad ineptam quandam, et superfluum solutionem cogi et compelli. Mandasse vobis per alias nostras recolimus, ut ipsos in ipsa antiqua limitatione eorum tenere et conservare, nec ultra consuetam taxam, sive solutionem ab eis in medium vestri extorquere, et exi-

regesci, carii venisera la ei cá se scótia usitat'a contributiune in boi. A creditu Kemény si alti scriptori unguri, sasi si nemti, cá intre asemenea inpregiurari, intre atátu spurcu de banditi, in miuloculu acelei anarchii terribile, numai romanii trebuca se stea cu manile in crucii, si se astepte cá se fia dusi la macellu, precumu era duse oile loru? Ori-care va volí se judece dreptu, pe temeulu documenteloru, va trebui se recunósca si acilea, cá populu romanescu avea mai mare dreptu decátu ori-care altulu, a se scola si a'si apara existenti'a si libertatea sa cu armele. Dein nefericire, 'iau lipsitu, precumu s'a observatu si alteori, unitatea si conducatori energiosi.

Red.

**) Intelliguntur Valachi. Kemény.

gere deberetis. Tamen sicut ex querelis, et replicata supplicatione ipsorum populorum intelleximus, vos in hac re, pro mandato nostro hactenus nihil facere curavissetis, quin potius populos nostros ad majorem quandam summam et solutionem tempore impositionis cujuscumque taxae in medium vestri hactenus coegissetis, et compulsissetis in eorundem populorum damnum et incommodum manifestum. Unde nos accepta hujusmodi supplicatione ipsorum populorum nostrorum nobis superinde porrecta, nolentes ipsos hoc modo per vos ulterius gravari, mandamus fidelitati vestrae harum serie rursus, et ex superabundanti firmissime, quatenus acceptis praesentibus a modo deinceps praefatos populos ultra praemissam limitationem et ordinationem inter ipsos per dictum quondam D. Mathiam regem in praemissa solutione factam, ad solutiones hujusmodi superfluas cogere, et compellere, nulla ratione praesummatis, sed eos in hujusmodi eorum consuetudine illaese semper tenere, et conservare debeatis, et aliud facere nullo modo praesummatis, praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Budae in festo Visitationis b. Mariae Virginis anno 1508.

Per magnificum Benedictum
de Bathyan Thesaurarium Regium.

Aus dem Bistrizer Magistrats Archiv.

1508. Supl. C. D. T. IV. p. 354.

Sasii dein tóte tieniturile s'au plansu la regele Uladislau in contra clasei nobililoru si in contra secuiloru dicendu, ca ori candu vene ordinu mai inaltu pentru insurectiuni si expeditiuni belico in contra inimiciloru, auctoritatile publice ale Transilvaniei si cu voivodulu in frunte, inainte de a se inarma nobilli si secuii, cu cetele loru, totudeuna constringu mai antaiu pe sasi cá se se inarme si se mobilisedie mai antaiu óstea loru, ceea ce ar fi in contra libertatiloru si prerogativeloru sasesci. Regele dá dreptu sasiloru intru atáta, cá demanda celoru-lalte duoe popóra privilegiate, cá se éssa cu totii deintru-odata la bataia*).

Wladislaus Dei Gratia Rex Hungariae fidelibus nostris spectabili et magnifico Petro Comiti de Bozyn et de S. Georgio Judici curiae nostrae Vajvodae moderno. futurisque Vajvodis Partium Regni nostri Transilvaniensium, eorumque Vice-Vajvodis praesentibus et futuris salutem et gratiam. Expositum extitit Matti. nostrae in personis fidelium nostrorum Prudentum et circumspectorum magistrorum Civium, ac Judicis, et Juratorum caeterorumque civium et inhabitatorum Civitatis nostrae Cibiniensis, ac Universorum saxonum septem et duarum sedium saxonicalium, ac Civitatum Brassoviensis et Bistriciensis, earundemque Districtuum, quod dum contingeret vos ad aliquam generalem expeditionem pro Regni necessitate nobiles, atque siculos, aliosque Regnicolas illarum partium levare, et ad exercituandum adstringere, prius, et ante eosdem nobiles, et

*) Adeca era tocma cumu este si in dilele nóstre, ca domnisorii fugea pre cátu potea de arme. Vediendu poporulu asupritu si tiranitu acea portare miserabile a privilegiatilor, in simplicitatea si orbi'a sa fugea si elu de arme, in locu se le apuce cu ambele bracia. Red.

siculos ipsos exponentes contra eorum antiquam consuetudinem, et libertatem insurgere cum gentibus eorum faceretis. In quo et ipsi saxones nostri non solum libertate eorundem privarentur, verum etiam expensis et laboribus fatigarentur. Et quia nos ipsos saxones nostros in eorum antiquis libertatibus, et praerogativis conservari facere semper volumus, ideo fidelitatibus vestris harum serie firmissime praecipiendo mandamus, ut a modo quodocunque, et quotiescunque aliquam expeditionem generalem contra quoscunque hostes movere, vel instaurare contingeret, praefatos saxones nostros non prius ad arma consurgere faciatis, quam caeteri nobiles, sive siculi, atque Regnicolae nostri pro moré et consuetudine eorum, cum eorum gentibus, ad hujusmodi expeditionem proficiscerentur. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus restitutis. Datum Budae in festo B. B. Petri et Pauli apost. anno Domini 1508.

Originale in Arch. Nat. saxonicae.

Edidit: Schuller in „Umriss der Geschichte Siebenb.“ I. Urkundb. p. 17. 18.

1508. Supl. C. D. T. V. p. 355.

Regele committe sasiloru, cá in casu de a mori Radulu V. numitu celu mare, domnulu Munteuiei, densii indata ce voru fi provocati de cátra comitele Temisiórei, se se scóle in contra turciloru.

In festo B. Gregorii Papae. Uladislai mandatum ut saxones in casum mortis Vajvodae Transalpinensis Radul ad requisitionem Josae de Som Comitis Temesvariensis insurgant contra Turcas.

Orig. in Tabul. Nat. saxonicae.

Meminit Eder in Felmer p. 178.

Fragmen. ex authog. edidit idem ibid p. 303. in

Nota. —

Copiam vidimatam submitit G. M. Kovachich Palatino.

1508. Supl. C. D. T. V. p. 356.

Dominiulu Gioagiulu de diosu, in comitatu Hunedórei, e destinatu pentru Radulu V.

Uladislai II. Donationalus, super Dominio Algyogy in Comitatu Hunyad. pro Radulo Vajvoda Valachiae.

Innuit: Engel „Geschichte von Servien und Bosnien p. 453.

1510. Supl. C. D. T. V. p. 357.

Mandatulu regelui cátra sasi, cá se se inarme si ei spre ajutoriu domnului Moldovei in contra tatariloru.*)

Strigonii feria 2. prox. p. fest. Pentecostes. Uladislai mandatum, ad saxones septem et duarum sedium item Bistricienses et Brassovienses, ad quos Cubicularium suum Stephanum Aczel expedit, super insurrectione

*) In acea epoca poterea turciloru se affá la culme, dein contra, neunirea si hostilitatea intre Moldov'a si Munten'ia, intre boierii ambeloru tieri cu domniiloru, intre popórale Transilvaniei cu oligarchi'a, era cá facute, pentru cá se prepare si se usoredie tóte drumurile turciloru cátra Bud'a si chiaru la Vien'a, precumu s'a si intemplatu preste cátiva ani. Red.

generali in Transilvania in adiutorium Vajvodae Moldaviensis contra Tataros. In hoc mandato dicitur: Moldavia specialis Ramus Coronae Hungariae.“

Orig. in Tabul. Nat. saxonicae.

Edidit Eder in Felmer p. 186. 187.

Copiam vidimatam submisit G. M. Kovachich Latino.

1510. Suppl. C. D. T. V. p. 357.

Michailu III. supranumitu de boieri Michnea celu reu, dein causa că ii pedepsea aspru pentru crimele loru, destronatu fiendu prin sultanulu Baiazidu, pe care'lu chiamasera totu boierii, s'a retrasu in Transilvani'a la Sibiiu. Acolo ilu asasină unu boieriu serbu, anume Dimitrie Iaxiciu, cu care conspirasera spre acelu scopu infamu Danciulu, filiulu lui Tiepesiu si boierulu Albu, carele avea rangul de visteriu (thesaurarius). Poporulu dein Sibiiu irritatu pentru acestu omoru publicu, s'a revoltatu si a ucisu atātu pe Iaxiciu, cătu si pe cei duoi conspirati, ăra Schaeus voliesce a sci, ca in acea turburare aru fi fostu ucisi vreo sapte boieri. (Vedi be largu la Engel Geshichte der Walachei pp. 194—5.)

Literae Judiciales Petri Comitis de S. Georgio Vajvodae Transilvani, quarum vi eos e Cibiniensibus, qui conflato tumultu Demetrium Jazyth, Danchio filium quondam Czypelews, et albwister Boerones Transalpinenses (qui quidem Vajvodam Transalpiniae Myhnie Cibinii fide publica degentem occiderant) necarunt, ceu fidei publicae, et salvi conductus violatores, jure caesos esse pronunciat.

Ex authographo fragm. edidit Eder in Felmer p. 178. —

Edidit per extensum Engel in „Geschichte der Valachei“ p. 195.

1510. Suppl. C. D. T. V. p. 375.

Regele Uladislau ia pe veduv'a lui Michnea voda, pe filiulu acesteia si pe boierulu Stoica sub protectiunea sa.*)

Uladislai Regis literae, vi quarum viduam Michnae Vajvodae Transalpinensis ipsiusque filium et comitem ejus agilem Sztoika tuendos praecipit.

Ex Orig. innuit Eder in Felmer p. 179.

Edidit per exstensum Engel: „Geschichte der Valachei p. 194.

Testimoniales

quod Petrus et Gregorius Koppán quartam partem Possessionis Királyhalma Boeroni Maylado de komana, tum ideo, quod 300 flos auri mutuaverit, tum vero quod Religioni Graecanae valedixerit, donaverint anno 1511. confirmatae per Ludovicum II. anno 1526.

1511. 10. May et 1526.

Suppl. C. D. T. V. p. 391—394.

Documentu authenticu despre originea romanésca a familiei comitoru Mailatu, carii se tragu dein comun'a curatu romanésca Comana'n'a in districtulu Fogarasiului, si dein alta comuna totu

*) Se intelege că acea protectiune era indereptata in contra turciloru si a factiunei boieresci, care se inchinase turciloru si se facuse rób'a loru. Dara ce mai platea protectiunea, mai alesu a unui rege că Uladislau.

romanésca curata anume Tientiari, distantia de 2 6re dela Brasiovu. Acestu documentu este unu testimoniulu datu de comitele Petru dela St. Giorgiu si Bozinu, carele pe atunci era jude supremu la curtea regelui Uladislau. Simburele testimoniului este acesta: Duce familie nobili dela comun'a Copandu in comitatulu Turda, anume Petru cu filiu-seu Gregorie si cu alti consangeni ai loru luasera inprumutu vreo trei sute de galbini dela boierulu Mailatu dein Comana. Numitii nobili recurgu la Paulu de Tomoru, carele pe atunci era capitani comandante preste Fagarasiu si districtu, carui ii spunu caus'a ce avea cu Mailatu, adaoga inse, că ei voliescu se 'lu indestulésca pe acesta cu atātu mai virtosu, că Mailatu trecuse dela ritulu grecescu la ritulu latinescu, ceea ce i se adseria de meritu f6rte mare. Asia nobiliu dela Copandu se involiescu, că in locu de bani se dea lui Mailatu cu dreptu de hereditate a patr'a parte dein comun'a numita Movil'a domnésca (pe ungar. Királyhalma, corruptu, Crihalm'a) in comitatulu Albei de susu. Acestu Mailatu avea pe atunci cinci fili, Roncea, Ioanu, Negutia, Zahanu, si Dimitrie si una fica Mart'a. Documentulu p6rta dat'a dein Turda, 1511. Dupa 15 ani, adeca in anulu celu fatale 1526, vedemu pe Stefanu Mailatu dela Tientiari in rangul de Cubiculariu si dispensatoriu alu nefericitului rege Ludovicu II., carele confirma castigarea dein 1511 a possessiunei dein comun'a Movil'a domnésca. Nobiliu dela Copandu iau asupra'si sarcin'a evictiunei, adeca indatorirea de a defende pe Stefanu Mailatu si pre t6ta famili'a sa in dreptulu possessiunei, ăra deca Copandenii nu aru potea face ac6sta, in acelu casu famili'a Mailatu se fia desdau-nata dein ori-care alte averi ale celora, cu singur'a exceptiune de partile loru, pe care le avea la Copandu.

Nos Ludovicus Dei Gratia Rex Hungariae etc. etc. memoriae etc. quod fidelis noster Egregius Stephanus Maylath de Zwnyogszeg cubicularius et dispensator noster exhibuit nobis literas fassionales Spectabilis et magnifici condam Comitis Petri Comitis de S. Georgio, et de Bozyn Vajvodae Transilvani etc. (juxta stilum solitum, vi cujus petitur transumptio harum literarum) quarum quidem literarum fassionalium tenor talis est:

„Nos Comes Petrus, Comes de S. Georgio et de Bozyn Judex Curiae serenissimi Ppis Domini Wladislai Dei gratia Regis Hungariae, et Bohemiae, memoriae etc. quod nobilis Petrus de Kopán*) et Gregorius filius ejusdem idem etiam Petrus de Kopány oneribus et quibuslibet gravaminibus nobilium Ladislai filii ac Dominae Margarethae filiae suis, consortis videlicet nobilis Martini Volkay de Gyula, aliorum etiam universorum fratrum, et proximorum suorum, quod subscriptum tangeret, et tangere posset negotium s6per se assumtis, coram nobis personaliter constituti, sponte et libere sunt confessi, retuleruntque nobis in hunc modum: quomodo ipsi debitum habentes respectum, ac praeclaram eam benevolentiam, et in omnibus gratificandi promptitudinem Egregii Pauli de Thomor Castellani nostri et Terrae Fogaras, qua ipse plerisque in rebus eorum expediendis prompta semper sollicitudine, et integerrima constantia eos prosequen. non solum adesse, verum etiam prodesse ipsis effective curasset; unde requisitionem pariter, et petitionem ejusdem Pauli de Thomor, eisdem pro parte nobilis Maylady de Comana**) Boeronis praedictae Terrae Fogaras ex animo factam, acceptandamque merito cen-

*) Koppán in Comitatu Thorda.

**) In Districtu Fogaras.

sentés, ut potissime idem Mayladius, damnabili illi Graecorum ab obedientia sacro sanctae Romanae Ecclesiae dudum deficientium, calcaneoque rebellionis adversus eam incidentium, ritui pariter et erori, quo implicatus et irretitus hactenus fuisset, renunciaret, et ad obedientiam gremiumque ejusdem sanctae matris Ecclesiae, spe maxime libertatis, et haereditatis nobilitaris rediret, prout spiritus sancti, qui ubi vult spirat, gratia illustrante, jam de facto se renunciasset, reddissequeretur,*) ex eoque animas ejusdem Mayladii, et haerendum suorum Domino et Redemptori numero lucrificari possent, tum igitur ex eo, tum vero pro illis 300 florenis auri, quos praefatus Petrus Koppány, et Gregorius filius ejusdem ad nonnullorum negotiorum suorum expeditionem ab ipso Mayladio successive jam levassent, et accepissent, quartam partem totalis possessionis Királyhalma**) in Comitatu Albensi Transilvaniae adjacentis, sub tutela ut puto, et protectione Pauli de Thomor usque modo existentis, eosdem Petrum et Gregorium omnis juris titulo concernentis, simul cum cunctis suis utilitatibus etc. (juxta stilum) memorato Mayladio de Komana nec non Romcha, Johanni, Nagowicza, Zehaan, et Demetrio filiis, ac puellae Marthae filiae***) suis ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis dedissent, donassent, et contulissent, inscripsissentque jure perpetuo et irrevocabiler tenendam, possidendam pariter et habendam, imo dederunt, donarunt, contuleruntque, et inscripserunt coram nobis, assummentes nihilominus annotati Petrus de Koppan et Gregorius filius ejusdem oneribus sub praemissis levatis, memoratos Mayladium Boeronem, ac filios, et filiam suos etc. (scilicet onus evictionis, et si Petrum et Gregorium Koppán Mayladios contra impeditores defendere non possent, tunc Mayladii ex universis Bonis Petri et Gregorii Koppan satisfactionem summere valeant, exceptis tamen portionibus ipsorum Koppanyanorum in Koppán Cottu. Thorda habitis, quas pro se indemniter reservassent) Datum in Oppido Thorda sabbatho proximo post festum assumptionis Sacratissimae Virginis Mariae anno partus ejusdem 1511.“

Nos igitur praemissa supplicatione etc. (reliqua juxta stilum consuetum Transumtorum et confirmationarium) Datum Budae in festo ascensionis Domini anno ejusdem 1526. Regnorum vero nostrorum 11.

Ludovicus Rex m/p.

L. S.
pendentis.

NB. Petrus de Koppán
Gregorius Ladislaus
Margaretha
Mara Volkai
de Gyalu.

*) Vide ea quae Carolus Eder in Simigiano p. 123. et 124. dicit.

**) Királyhalma in Comitatu Albae Superioris.

***) Fuere hi proles Maylathii.

Originale habetur Budae in arch. Cam. Reg. Hungaricae.

Copia vidimata in Arch. Fisci fasc. 3. Miscell. Lit. y.

(Va urma.)

Exemple de limb'a si terminologi'a militaria.

(Urmare.)

TITLULU II.

Scól'a soldatului.

Reguli generale si impartirea scólei soldatului.

1. Scól'a soldatului se imparte in trei parti: antei'a va coprinde ceea ce trebuie se invetie recrutii inainte de a la da arm'a; adou'a ceea ce trebuie se'i invetie pentru a introduce bnintia arm'a lor; a trei'a diferitele marsiuri si elementele instructiei tiraliorilor.

2. Fia-care parte se va subimparti in patru lectii, dupa cumu urmédia:

Partea I.

Lecti'a 1-a. Positi'a soldatului fara arma.

Lecti'a 2-a. La drépt'a, la stang'a, la drépt'a impregiuru.

Lecti'a 3-a. Principiile diferitelor pasuri.

Lecti'a 4-a. Miscarile capului la drépt'a si la stang'a. Alinierile.

Partea II.

Lecti'a 1-a. Desfacerea, incheierea si intretinerea armeloru.

Lecti'a 2-a. Manuirea armeloru.

Lecti'a 3-a. Incarcarea cu tempuri si de voia. Positiile impuscatorului.

Lecti'a 4-a. Miscarile dela ochiu si focu. — Focurile.

Partea III.

Lecti'a 1-a. Marsiulu inainte si marsiulu oblicu.

Lecti'a 2-a. Marsiulu cu flanculu.

Lecti'a 3-a. Ocoliri si schimbări de directie.

Lecti'a 4-a. Instructie elementara pentru tiraliori.

3. Tonulu comandai va fi in totu-deauna energicu si cu o intindere de glasu proportionata numerului ómeniloru ce exersa.

4. Voru fi doue feluri de comande: pregatitórie si seversitórie.

5. Comandele pregatitórie, (care se voru deosebi in reglemente prin litere italice, se voru pronuntia lamuritu si cu glasulu tare), prelungindu pucinu cea dein urma silaba.

6. Comandele seversitórie (deosebite in regulamentu prin litere mari), se voru pronuntia cu unu tonu energicu si scurtu.

7. Comandele a caroru anuntiare va fi despartita in regulamentu prin trasuri de unire, se voru desparti asemenea in pronuncie.

8. Instructorii voru explica totu-deauna ceea ce arata, in pucine cuvinte, lamurite si precise, voru executa singuri acea comanda. cá se dea odata cu explicarea principiului si exemplulu. Voru starui a obicinui pe ómeni cá se'si ia sin-

guri positi'a ce trebuie se aiba, si nu'i voru atinge spre a'i asiedia, decâtu candu lips'a de inteligentia a recrutiloru 'i voru sili la acésta.

PARTEA I.

Reguli generale.

9. Partea anteiu a scólei soldatului se arata ómeniloru asiediatu pe unu rendu, la unu pasu distantia unulu de altulu, pentru esecutarea celoru d'antaiu trei lectii, si cotu la cotu pentru esecutarea lectiei a patr'a. Soldatii voru fi fàra arme, asiediatu pe unu rendu dupa inaltime si numerati dela drépt'a la stang'a.

Lecti'a I. Positi'a soldatului.

10. Calcaiele pe aceeași linia si apropiete pe càtu o va permite conformati'a omului; pitiórele ceva mai pucinu deschise de unu unghiu dreptu si întórse de o potriua afara; genuchii intinsi fàra a'i intiepeni, corpulu bine asiediatu pe siolduri si plecatu inainte; umerii dati in apoisi de o potriua lasati in diosu; bratiile caduite in voie, fàra a apropia còtele de corpu; palm'a manei camu întórta in afara, degetulu celu micu inapoi'a cusaturei pantalonului; capulu dreptu fàra a fi silitu; barbi'a apropiata de gátu, fàra a'lu acoperi; ochii tintiti dreptu inainte.

11. Candu instructorulu voiesce se dea repaosu soldatiloru, comanda: 1. Pe locu. 2. Repaosu.

12. Dupa a dou'a comanda, soldatii nu mai sunt tienuti a pastrá nemiscarea si positi'a, inse pastrédi a totu-deauna unulu dein calcaie pe locu.

13. Instructorulu voindu se dea soldatului positi'a si nemiscarea, comanda: 1. Ascultati. 2. Plotonu.

14. Dupa anteia comanda, soldatii fixédia a loru bagare de séma.

15. Dupa a dou'a, 'si reiau positi'a si nemiscarea prescrisa.

16. La inceputurile instructiei instructorulu lasa pe ómeni a se uita la pitiórele loru, cá se le pót eindreptá, déca positi'a loru este defectuósa.

Lecti'a a dou'a. La drépt'a, la stang'a, la drépt'a impregiuru.

17. Dupa-ce instructorulu a invetiatu pe recruti positi'a soldatului, le arata întórcerile la drépt'a si la stang'a, comanda: 1. Plotonu. 2. La drépt'a (séu la stang'a).

18. Dupa a dou'a comanda, soldatii se intorcu pe calcaifulu stangu unu sfertu de cercu la drépt'a (séu la stang'a) ridicandu pucinu verfulu pitiorului stangu, pitiorulu dreptu urmédia miscarea.

19. Dupa acésta instructorulu arata la drépt'a impregiuru, comanda: 1. Plotonu. 2. Drépta impregiuru.

Doue tempuri.

Antaiulu tempu.

20. Dupa comand'a drépte'm-PRE, soldatii facu o semi-întórcere la drépt'a pe calcaifulu stangu, ducu pitiorulu dreptu formandu unu unghiu dreptu inapoi'a calcaifulu stangu, scóbitur'a pitiorului in dreptu si la diece centimetre de calcaiu.

Alu douilea tempu.

21. Dupa comand'a JUR, soldatii se intorcu pe amendoua calcaiele, ridicandu pucinu verfulu pitióreloru, genuchii

intinsi, se punu cu facia inapoi, aducundu dupa acésta calcaifulu dreptu langa celu stangu si pe aceeași linia.

22. Instructorulu veghiéza, cá la aceste miscari se nu strice positi'a corpului.

Lecti'a a trei'a. Principiele diferiteloru pasuri.

Pasulu iute.

23. Lungimea pasului iute este de siesedeci si cinci centimetre, socotite dela unu calcaiu pàna la celalaltu, si iutiél'a de una suta diece pe minutu.

24. Recrutii fiendu intariti in positi'e, instructorulu le arata principiile si mecanismulu pasului, comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Marsiu.

25. Dupa anteia comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

26. Dupa comand'a Marsiu, voru duce iute, fàra sgu-duitura, pitiorulu stangu inainte, verfulu plecatu in diosu si usioru intorsu in afara, voru lasa in acelasi tempu partea de susu a corpului inainte si voru pune cu vioitiune pitiorulu pe tóta talp'a, la siesedeci si cinci centimetre de celu dreptu, întindiendu genuchiulu, tóta greutatea corpului lasata pe pitiorulu care se pune pe pamentu. Dupa acésta soldatii voru trece iute pitiorulu dreptu inainte, pitiorulu trecendu pe langa pamentu, ilu voru pune la aceeași distantia intr'acelasi chipu, dupa cumu s'a esplicatu pentru pitiorulu stangu, si voru urma a merge astfelu, fàra a incrutisia pitiórele, fàra a întórce umerii, si tiindu totu deauna capulu in positi'e drépta.

27. Candu instructorulu voiesce se opréscã marsiulu, comanda: 1. Plotonu. 2. Stai.

28. Dupa comand'a Stai, care va fi facuta in momentulu candu se calca cu ori care pitioru pe pamentu, soldatulu mai face unu pasu inainte si alatura pitiorulu dein urma langa celealaltu, fàra a lovi pe pamentu.

29. Instructorulu va arata dein tempu in tempu cadenti'a pasului, comandandu una, candu pune pitiorulu stangu pe pamentu, si doui, candu pune pe celu dreptu. La inceputu va pastrá o pauza, care se permita ómeniloru de a intielege bine mecanismulu pasului, si va iuti gradatu cadenti'a pàna la aceea de una suta diece pe minutu.

Insemnarea pasului pe locu.

30. Ómenii mergundu in pasu iute, instructorulu comanda: 1. Pe locu. 2. Marsiu.

31. Dupa comand'a Marsiu, care se va da candu soldatii punu unulu dein pitióre pe pamentu, ei voru face unu pasu inainte, apoi voru simula pasulu, alaturandu calcaifulu unulu de altulu, fàra a inainta si padiendu cadenti'a pasului.

32. Pentru a reluá marsiulu, instructorulu comanda: 1. Nainte. 2. Marsiu.

33. Dupa comand'a marsiu, care se va da cumu s'a prescrisu mai susu, soldatii reiau pasulu de siesedeci si cinci centimetre.

Schimbareu pitiorului.

34. Ómenii fiendu in marsiu, instructorulu comanda: 1. Schimbati pitiorulu. 2. Marsiu.

35. Dupa comand'a Marsiu, care se va da candu soldatii punu unulu dein pitióre pe pamentu, ei voru face inca unu pasu, si alaturandu repede pitiorulu de inapoi langa

celu pusu pe pamentu, pornescu dein nou incependu cu pitiorulu care a facutu unu pasu inainte.

Pasulu inapoi.

36. Ómenii standu pe locu, instructoriulu comanda: 1. Plotonulu inapoi. 2. Marsiu.

37. Dupa anteia comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

38. Dupa comand'a Marsiu, ducu pitiorulu stangu inapoi, 'lu punu pe talpa, la treidieci si siepte centimetre de celu dreptu, genunchiulu intinsu; voru esecuta cu pitiorulu dreptu cele prescise pentru stangulu in cadenti'a pasului iute, urmandu astfeliu pana la comand'a: 1. Plotonu. 2. Stai.

39. Dupa comand'a Stai, ómenii se oprescu si aducu pitiorulu care este inainte langa celalaltu.

40. Instructoriulu observa, ca soldatii se se traga dreptu inapoi, si ca positi'a corpului se fia totu-deauna pastrata.

Pasulu de atacu.

41. Lungimea pasului de atacu este de optudieci centimetre, si iutiela de una suta treidieci pe minutu. Instructoriulu comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Pasu de atacu. 3. Marsiu.

42. Ómenii se conforma celoru prescise pentru pasulu iute, dandu multu inainte partea de susu a corpului.

43. Instructoriulu va opri marsiulu prin comandele prescise la Nr. 27.

Pasulu gimnasticu.

44. Lungimea pasului gimnasticu este de optudieci si cinci centimetre, si iutiela de una suta siesedieci si cinci pe minutu. Instructoriulu comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Pasu gimnasticu. 3. Marsiu.

45. Dupa anteia comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

46. Dupa a dou'a, ridica pumnii la inaltimea siolduriloru, pumnii inchisi, unghiile inaintru, cotele inapoi.

47. Dupa comand'a Marsiu, ducu pitiorulu stangu inainte, pucinu indoitu, genunchiulu pucinu ridicatu, si punu pitiorulu stangu, mai anteiu verfulu, la optudieci si cinci centimetre dela dreptulu; dupa acesta esecuta cu pitiorulu dreptu cele prescise pentru stangulu. Acesta miscare se urmédia astfeliu de amendoue extremitatile inferióre, lasandu greutatea corpului pe pitiorulu care se pune pe pamentu, si lasandu bratialoru o miscare naturala.

48. Instructoriulu va opri marsiulu prin comandele prescise la Nr. 27.

49. In marsiulu cu pasulu gimnasticu se recomanda ómeniloru de a respirá, pe catu se póte, pastrandu gur'a inchisa; esperienti'a a doveditu ca conformandu-se acestui principiu, unu omu póte se faca o cursa mai lunga cu mai pucina ostenela.

50. Prin urmare, pasulu gimnasticu, esecutatu in conditiunile cele mai bune, inca ostenesce pe soldati, instructoriulu nu'i va pune se faca in acesta lectie, acesta aliura, decatu douedieci pana la treidieci pasi pe rendu.

(Va urma.)

Ad Nr. 6—1874.

Desp. II.

CONVOCARÉ.

Despartimentulu II, — districtulu Fagarasiulu, scaunulu Cohalmului si scaunele Cincului — alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, 'si va tiené adunarea generale cercuale in (Cohalmu (Rupea, Repts) in diu'a de 3-lea Maiu st. nou 1874.

Deci in tenorea § 10 alu regulamentului se invita prin acesta toti membrii acestui despartimentu a participá in diu'a amentita la siedintiele memoratei adunantie.

Dein siedinti'a comit. cerc. alu despart. II Fagarasianu alu asociat. trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom., tienuta in 20. Ian. 1874.

Alesandru Micu,
presied. desp. II.

Ioane Turcea,
notariu.

Comitetulu societatiei academice „Romani'a juna“ aduce la cunoscinti'a on. publicu, ca localulu cabinetului de lectura affatoriu Vien'a, III. Marokkanergasse Nr. 8 dela 29. Ian. (9. Fauru) a. c. se va affá: Vien'a I. Neubadgasse Nr. 6, unde ne rugamu, a ne tramite tote diurnalele si correspondintiele de acumu inainte.

Cu acesta ocasiune comitetulu 'si implinesce datori'a placuta, aducundu multiamita publica tuturoru binefacatoriloru, carii ne-au datu sucursulu loru pentru prosperarea societatiei nostre, a carii devisa e: „Uniti-ve in cugetu, uniti-ve in simtiri.“

Multiamimu deci in deosebi tuturoru dd. Redactori ai diurnaleloru romane, italiene, francese, spaniole, englese, germane, slave, unguresci si grecesci, cari au binevoitu a ne oferi si in venitoriu spriginulu loru marinosu.

In fine, ne simtimu datori a repete cu totu respectulu si cu acesta ocasiune rugamintea nostra catre dd. autori romani, se binevoiesca a ne tramite cate unu esemplariu spre sporirea bibliotecei societatiei „Romani'a juna.“

Vien'a in 1. Fauru 1874.

Comitetulu.

I. Popu,
presied.

Eug. Sucevanu,
secretariu.

Bibliografia.

A esitu de sub presa a dou'a editiune dein MORAL'A CRESTINA de archimandritulu Inocentiu Moisiu. Acestu manualu nu mai are nevoia de recomandare, fiendu deja introdusu mai in tote gimnasiile si seminariile. Scolarii si toti doritorii de a posede acesta carte, sunt rugati a se adresá la dn. institutore Vasilie Moisiu in Hussi.

Pretiulu unui exemplariu este 1 leu 50 bani.

celu pusu pe pământu, pornescu dein nou începându cu pitiorulu care a facutu unu pasu înainte.

Pasulu inapoi.

36. Ómenii standu pe locu, instructoriulu comanda: 1. Plotonulu inapoi. 2. Marsiu.

37. Dupa antea comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

38. Dupa comanda Marsiu, ducu pitiorulu stangu inapoi, lu punu pe talpa, la treidieci si siette centimetre de celu dreptu, genunchiulu intinsu; voru esecuta cu pitiorulu dreptu cele prescrie pentru stangulu in cadenti'a pasului into, urmandu astfelu pana la comanda: 1. Plotonu. 2. Stai.

39. Dupa comanda Stai, ómenii se oprescu si aducu pitiorulu care este inainte langa celalaltu.

40. Instructoriulu observa, ca soldatii se se traga dreptu inapoi, si ca positi'a corpului se lu totu-deauna pastrata.

Pasulu de atacu.

41. Lungimea pasului de atacu este de optudieci centimetre, si intiela de una suta treidieci pe minutu. Instructoriulu comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Pasu de atacu. 3. Marsiu.

42. Ómenii se conforma celor prescrie pentru pasulu into, dandu multu inainte partea de susu a corpului.

43. Instructoriulu va opri marsiulu prin comande prescrie la Nr. 27.

Pasulu gimnasticu.

44. Lungimea pasului gimnasticu este de optudieci si cinci centimetre, si intiela de una suta siesedeci si cinci pe minutu. Instructoriulu comanda: 1. Plotonu inainte. 2. Pasu gimnasticu. 3. Marsiu.

45. Dupa antea comanda, soldatii lasa greutatea corpului pe pitiorulu dreptu.

46. Dupa a doua, ridica punnii la inaltimea eiolduriloru, punnii inchisi, unghiile inaintu, cotele inapoi.

47. Dupa comanda Marsiu, ducu pitiorulu stangu inainte, pucinu indoitu, genunchiulu pucinu ridicatu, si punu pitiorulu stangu, mai anteu verulu, la optudieci si cinci centimetre dela dreptulu; dupa acesta esecuta cu pitiorulu dreptu cele prescrie pentru stangulu. Acesta miscare se urmédia astfelu de amundone estremitatile inferiøre, lasandu greutatea corpului pe pitiorulu care se pune pe pământu, si lasandu bratiiloru o miscare naturala.

48. Instructoriulu va opri marsiulu prin comande prescrie la Nr. 27.

49. In marsiulu cu pasulu gimnasticu se recomanda ómcniloru de a respira, pe catu se pöte, pastrandu gur'a inchisa; experientia a doveditu ca conformandu-se acestui principiu, unu omu pöte se face o cursa mai lunga cu mai pucina osteneala.

50. Prin urmare, pasulu gimnasticu, esecutatu in conditiunile cele mai bune, inca ostenesce pe soldati, instructoriulu nu'i va pune se face in acesta lectie, acesta aliura, de catu douedieci pana la treidieci pasi pe röndu.

(Va urma.)

Ad Nr. 6—1874.

Desp. II.

CONVOCARE.

Despartimentulu II, — districtulu Fagarasiului, scaunulu Cobalmului si scaunele Cincului — ala asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, si va tiené adunarea generala cercuale in (Cobalmu (Rupea, Reps) in diu'a de 3-lea Maiu st. nou 1874.

Deci in tenóra § 10 ala regulamentului se invita prin acesta toti membrii acestui despartimentu a participá in diu'a amenita la siedintiele memoratoru adunantie.

Dein siedinti'a comit. cerc. ala despart. II Fagarasiulu ala asociat. trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom., tienuta in 20. Ian. 1874.

Alexandru Mieu,
presied. desp. II.

Ioane Turcea,
notariu.

Comitetulu societatiei academice „Romani'a juna“ aduce la cunoscinti'a on. publicu, ca loculu cabinetului de lectura aflatoriu Vien'a, III. Marokkanergasse Nr. 8 dela 29. Ian. (9. Fauru) a. c. se va afla: Vien'a I. Neubadgasse Nr. 6, unde ne rugamu, a ne tramito tote diurnalele si correspondintiele de acumu inainte.

Cu acesta ocaziune comitetulu si implinesce datori'a placenta, aducandu multiamita publica tuturoru binefacatoriloru, cari ne-au datu sucursulu loru pentru prosperarea societatiei nostre, a cari devisa e: „Uniti-ve in cugetu, uniti-ve in simtiri.“

Multiaminu deci in deosebi tuturoru dd. Redactori ai diurnaleloru romane, italiene, franceze, spaniole, englese, germane, slave, unguresci si greccaci, cari au binevoitu a ne oferi si in venitoriu spriginulu loru marinosu.

In fine, ne simtimu datori a repete cu totu respectulu si cu acesta ocaziune rugamintea nostra cãtra dd. autori romani, se binevoiesca a ne tramito cãte unu esemplariu spre sporirea bibliotecii societatiei „Romani'a juna.“

Vien'a in 1. Fauru 1874.

Comitetulu.

I. Popu,
presied.

Eng. Succvanu,
secretariu.

Bibliografia.

A esitu de sub presa a doua editiune dein MORALIA CRESTINA de archimandritulu Inocentiu Moisiu. Acestu manualu nu mai are nevoia de recomandare, fiendu dejá introdusu mai in tote gimnasiile si seminariile. Scolarii si toti doritorii de a posesede acesta carte, sunt rugati a se adresá la dn. institutore Vasile Moisiu in Hasi.

Pretulu unui exemplariu este 1 leu 50 bani.